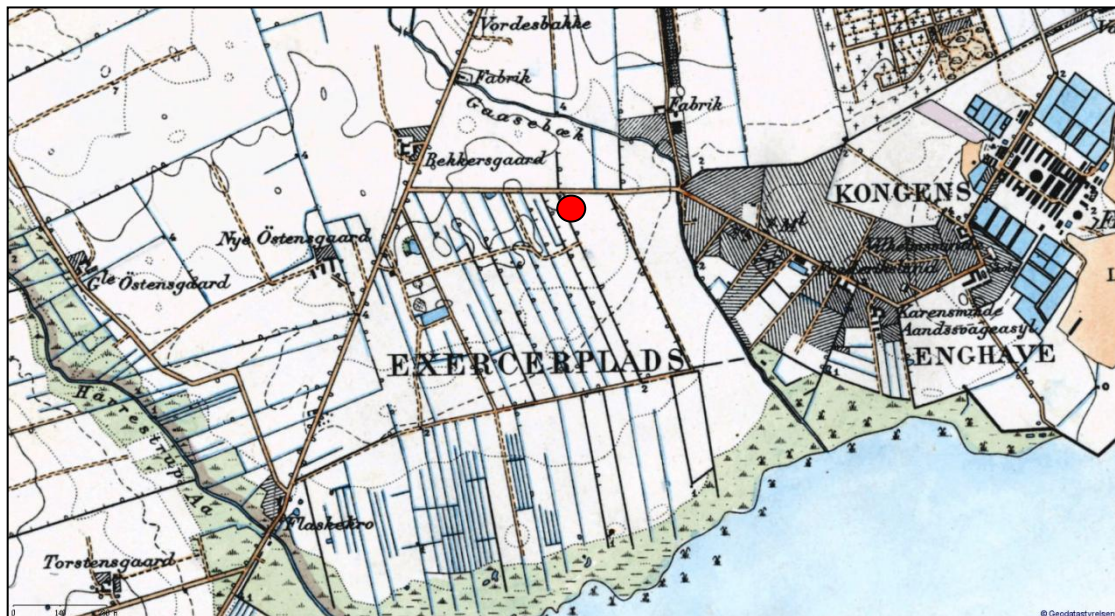

KBM 4117 Julius Andersens Vej 3

Matr.nr.2123 Valby, Sokkelund Herred, Københavns Amt

Kulturstyrelsens journalnr. 15/01326

Sted- og Sb-nummer: (020306-645)

Perioder og fund:

Udgravningsleder: Niels H. Andreasen, arkæolog.

Niels H. Andreasen og Claes Hadevik

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
Fax: +45 33 25 07 72
E-mail: museum@kff.kk.dk

www.copenhagen.dk

© Københavns Museum 2015

Forsideillustration: Udsnit fra de høje målebordsblade 1842-1899 med markering af lokaliteten.
Geodatastyrelsen.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	5
1. Undersøgelsens forhistorie.....	6
Administrative og øvrige data	6
2.1 Administrative data	6
2.2 Øvrige data	7
3. Kulturhistorisk baggrund, topografi, terræn og undergrund	7
4. Udgravningsmetode	9
5. Undersøgelsens resultater	10
7. Fremtidigt arbejde.....	12
8. Litteraturliste	12
9. Fotoliste	13

Figur 1. Kort over København med markering af det arkæologiske arbejde.

Abstract

Dansk

I forbindelse med byggemodning blev der foretaget en arkæologisk forundersøgelse på et 11.847 m² stort areal i det nordøstlige hjørne af Valbyparken. Området ligger tæt ved den forhistoriske kystlinje, hvor der tidligere er gjort fund fra stenalderen. Der blev trukket fem søgegrøfter med et samlet areal på 1000 m². Der fremkom ingen fyldskifter, men i muldlaget fandtes flintafslag, som forsigtigt dateres til yngre stenalder.

English

In connection with building development a pre-investigation was carried out in 11.847 m² of open area in the north-east corner of Valbyparken. The area lies close to the prehistoric coastline, where before there has been finds from the Stone Age. Five test trenches totaling 1000 m² were opened in order to establish the nature of any prehistoric or later activity on the site. No features were documented, but the top soil contained worked flint, which tentatively can be dated to the Neolithic period.

1. Undersøgelsens forhistorie

Da "Julius Andersens Vej Valby A/S" c/o BAUHAUS Danmark A/S ønsker at etablere nybyggeri øst for Valbyhallen, har Københavns Museum foretaget et arkæologisk tilsyn med arbejdet i november 2015.

Der skal etableres et byggefelt i det nordøstlige hjørne af Valbyparken, umiddelbart ved siden af Valbyhallen. Det berørte areal, hvor der ønskes udført en arkæologisk forundersøgelse fra bygherres side, er en del af parcel nr. 1 af matr.nr. 2123 Valby. Der skal graves ned til henholdsvis 6,3 og 2,5 meters dybde på et trapez-formet byggefelt, hvis størrelse er 11.847 m².

Topografisk er området interessant, fordi det har ligget ganske tæt ved den tidligere kystlinje ved foden af sydskråningen til Valby Bakke. Nordvest for arealet er der registreret en tomt fra en oldtidshøj (sb.nr. 020306-40) og på Valby Fælled er der tidligere fundet redskaber fra yngre stenalder (sb.nr. 020306-28). Desuden er der 1600 meter sydvest for den aktuelle lokalitet stødt på aflejringer, der indikerer tilstedeværelsen af stenalderbosættelse i flere faser (020305-13). Disse forhold viste, at der kunne være sandsynlighed for at støde på forhistoriske anlæg eller bebyggelsesspor.

Lokaliteten ligger 1500 m syd for det middelalderlige Valby og 1200 m nord for den gamle kyst.

Sb.nr.	Lokalitet	Beskrivelse
020306-40	Ellebjergvej	Tomt af rundhøj fra oldtid
020306-28	Valby Fælled	Findested for to tyknakkede flintøkser. 1945
020306-33	P. Knudsensgade Skole	Fund af skafthuløkse fra yngre stenalder
020306-51	Frederiksholms Kirke	Findested for bronzering fra tidlig bronzealder

Tabel 1. Arkæologiske fund inden for en radius af 1 km omkring lokaliteten.

Administrative og øvrige data

2.1 Administrative data

16.6.2015: Museet modtager oplysninger om, at Bauhaus påtænker at udføre gravearbejde ved siden af Valbyhallen.

5.11.2015: Der indsendes budget og argumentation til Kulturstyrelsen.

11.11.2015: Museet modtager Kulturstyrelsens godkendelse af budgettet.

12.11.2015: Museet modtager bygherres godkendelse af budgettet.

17.11.2015: Arkæologisk forundersøgelse udføres.

Bygherre er Julius Andersens Vej Valby A/S c/o BAUHAUS Danmark A/S, Anelystparken 16, 8381 Tilst.

Al kommunikation med bygherre, Kulturstyrelsen og andre interessenter forbundet med undersøgelsen er at finde i museets sagsregistreringsdatabase under internt sagsnummer 3369, og sagsakter med videre er desuden lagt i E-doc (2015-0150337). Digital dokumentation, inklusiv fotos, er arkiveret på museets servere. Beretningen findes som papirkopi i museets arkiv samt i digital form på Københavns Kommunes server. En digital kopi af beretningen tilsendes Kulturstyrelsen og bygherre. Beretningen vil desuden være offentlig tilgængelig i PDF format på museets hjemmeside www.copenhagen.dk.

2.2 Øvrige data

Forundersøgelsen blev afviklet d. 17.11.2015. Deltagere var Claes Hadevik og Niels H. Andreasen, begge arkæologer ved Københavns Museum. Bygherre stillede maskinkraft til rådighed og opgravningen blev foretaget af entreprenør Henning Have A/S.

3. Kulturhistorisk baggrund, topografi, terræn og undergrund

Valby-bydelen ligger overvejende på det flade areal mellem Harrestrup Å og det lille vandløb Gåsebækrenden. Det store åbne område ved Valby Parken afgrænses mod vest af Køgebanen og Harrestrup Å, mod nord af Ellebjergvej, mod øst af Gåsebæksrenden og mod syd af Kalveboderne.

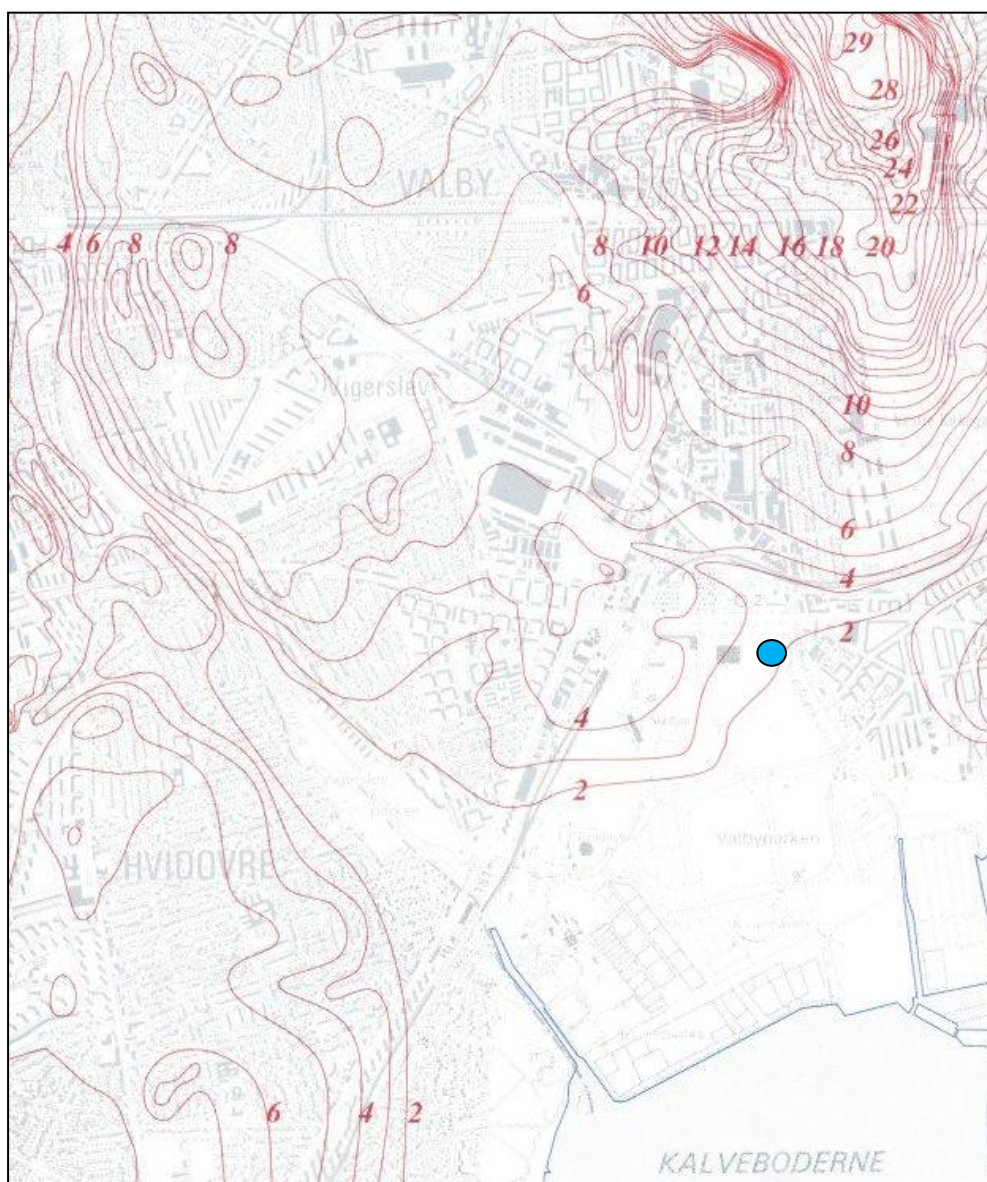
Valby var op til 1880'erne et landbrugsområde. I forbindelse med den store tilflytning til København i sidste halvdel af 1800-tallet, bredte byudviklingen sig her ud. Området kom ind under Københavns Kommune i forbindelse med de store indlemmelser i 1901-02.

Hele området var på det tidspunkt udlagt som englodder, men militærets landtropper brugte arealet som Valby Eksercerplads fra slutningen af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-tallet. Der var tale om et lavtliggende område, der var sumpet langs kystlinjen.

Københavns kommune købte i 1913 Valby Fælle af staten til anlæggelse af losseplads for dagrenovation. Disse opfyldninger fortsatte helt frem til 1950'erne, bl.a. med opfyldninger på lavvandede strandarealer, således at den sydligste del ligger på tidligere havbund.

Opfyldning i området nord for Hammelstrupvej blev afsluttet i 1930'erne og blev i 1938 udlagt til idrætsanlæg, kolonihaver og gartneri. Dagrenovationen ligger i en tykkelse af 5-7 meter over det oprindelige terræn. Ved anlæggelsen af parken blev der oven på dagrenovationen udpumpet slam for at skabe muldlag for beplantningen.

Hele parken blev frigivet til kokspilning i 1941 og blev gennemgravet på grund af mangel på brændsel under krigen. Koksene fandtes i asken fra gasværkerne, som var kørt til lossepladsen. Parken genskabtes i 1943 og blev yderligere udvidet i 1952.

Figur 2. Valbys terrænform år 1850 indtegnet på et nutidigt geodætisk kort. Den blå prik angiver den forundersøgte lokalitet. Efter Miljøministeriets Bydelsatlas 1994, 5.

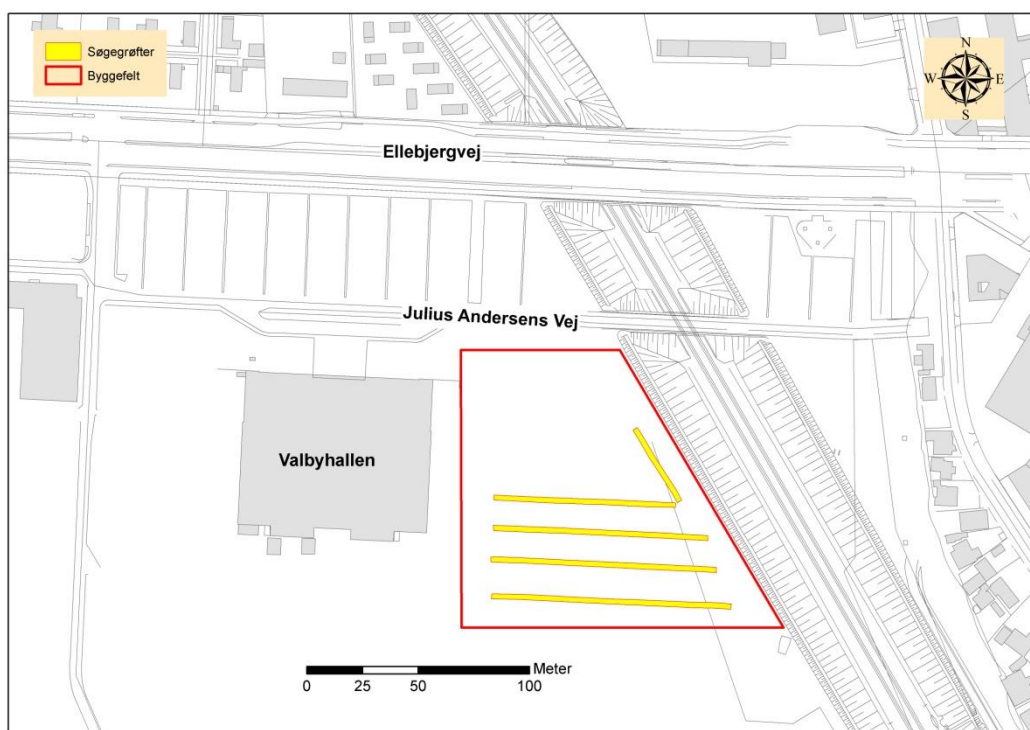
4. Udgravningsmetode

Forundersøgelsen blev udført på et 11.847 m² stort græs-/parkareal. Udlægning af søgegrøfterne foregik med gravemaskine med en to meter bred rabatskovl. Der blev gravet i alt fem grøfter af varierende længde, totalt 426 meter. Samlet dækker grøfterne 8.4 % af det samlede byggeareal.

Efter afgravningen af muldlaget blev den blotlagte undergrund afrenset med skovl i de tilfælde, hvor løs jord kunne skjule eventuelle fyldskifter. Det maskinelle gravearbejde blev fulgt af to arkæologer fra Københavns Museum.

Bunkerne med overjord blev afsøgt med metaldetektor for at afklare karakteren og hyppigheden af eventuelle fund i muldhorisonten. En lille håndfuld bearbejdet flint blev indsamlet herfra og hjemtaget som løsfund. Enkelte stykker løsfundne moderne keramik, glas og metalgenstande blev ligeledes hjemtaget. Fundene er kort beskrevet (se nedenfor) og efterfølgende kasseret.

Søgegrøfterne blev indmålt digitalt med museets GPS (model Trimble R6 med tilhørende TSC2 håndholdt dataenhed), der har en præcision på 3 cm både horisontalt og vertikalt. Alle opmålinger er foretaget indenfor DKTM's koordinat system. Prøvegrøfterne har ved opmålingen fået allokeret et unikt identifikationsnummer, genereret af GPS-systemet. Informationerne kunne derefter importeres til museets digitale registreringssystem IntraSiS under sagsnummer K2015:18.¹

Figur 3. Kort med markering af anlægsområdet og de arkæologiske prøvegrøfter.

¹ IntraSiS Explorer systemet er udviklet af det svenske kulturministerium og benyttes i forbindelse med indsamling, relatering, strukturering samt arkivering af data.

5. Undersøgelsens resultater

Den nordvestlige del af anlægsområdet er dækket af et tykt lag opfyld, hvorfor denne del ikke er undersøgt. I den øvrige del af anlægsområdet blev der anlagt fire ØV-gående søgegrøfter og en kortere NV-SØ søgegrøft med en samlet længde på i alt 426 meter.

Der fandtes ingen arkæologiske anlæg i søgegrøfterne. Enkelte moderne forstyrrelse blev observeret men ikke dokumenteret.

Muldlaget (S1080) på det undersøgte areal er 35-45 cm tykt. Det indeholder et mindre indslag af moderne opfyld i form af mindre slaggestykker og en smule bygningsmateriale. Flere steder kunne der iagttages plovspor i det lysere morænemateriale under det relativt tynde muldlag. Dette er i overensstemmelse med, at området indtil 1880'erne blev benyttet som dyrkningssjord.

Figur 4. Blik mod vest og de udlagte prøvegrøfter.

Et udvalg af moderne keramik, glas og metalgenstande af nyere dato (18-19-tallet) blev indsamlet fra muldlaget, men senere kasseret. En gruppe ældre blindpatroner (fig. 6) illustrerer de øvelsesaktiviteter, som foregik på Valby Eksercerplads i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet. To a patronerne har bevaret træprojektil, som når helt ned til hylsterbunden. Den dansk-producerede patronmodel M1908 benyttedes til gevær M/89. Et lille kobberskilt med nummeret "2" er formentlig også af militær oprindelse.

Materialegruppe	Antal
Keramik, moderne	13
Flint, bearbejdet	10
Metalgenstande	12
Glas	2
Total	37

Tabel 2. Oversigt over hjemtagne fund.

En gruppe ukarakteristiske flintafslag ligeledes fra muldlaget kan ikke dateres nærmere til en specifik forhistorisk periode. Flinten er af rimelig god kvalitet med en lidt patinering af enkelte stykker. Fem afslag er delvis dækkede af flintens naturlige overflade (cortex).

Syv afslag er komplette med bevaret platform og slagbule, der peger på en overvejende brug af indirekte teknik. Et fragment af et afslag er kraftigt ildskørnet. To afslag uden platform er sekundært bearbejdet i form af enkelte afslag på stykkernes ventrale side. En af disse har desuden "plovpatinering".

Figur 5. Flintafslag fra muldlaget.

Figur 6. Blind- og skarp(?)patroner fra begyndelsen af 1900-tallet, kobberskilt med nummer, knap fra Københavns Sporveje og uidentificeret genstand af kobberlegering.

7. Fremtidigt arbejde

Dyrkning har formentlig haft en negativ effekt på bevaringen af arkæologiske anlæg. Muldlaget var ret tyndt og man må formode, at dyrkning har bidraget til en nedslidning af de arkæologiske anlæg. En indikation herpå er forekomsten af flintafslag i den øverste muldhorisont.

Der skønnes ikke at være arkæologiske interesser på det undersøgte areal i et omfang, der kan danne grundlag for yderligere arkæologisk undersøgelse.

8. Litteraturliste

Arma-Dania 2015. The virtual museum of Danish Arms and Armour (www.arma-dania.dk)

Eriksen, J.M. 1996. *Lossepladser og opfyldning i København: historisk redegørelse for Københavns opfyldninger og lossepladser fra omkring århundredeskiftet til 1995*. Miljøkontrollen, Københavns Kommune.

Skov og Naturstyrelsen & Københavns Kommune 1994. *Bydelsatlas Valby*. Bevaringsværdier i bydel og bygninger. København.

9. Fotoliste

Foto Nr.	Motiv	Set mod	Dato	Sign.
IMG_1163	Oversigtsfoto	SV	18.11.1014	NHA
IMG_1164	Oversigtsfoto	V	18.11.1014	NHA
IMG_1165	Oversigtsfoto	NV	18.11.1014	NHA
IMG_1166	Oversigtsfoto	NV	18.11.1014	NHA
IMG_1167	Oversigtsfoto	NØ	18.11.1014	NHA
IMG_1168	Oversigtsfoto	Ø	18.11.1014	NHA
IMG_1169	Oversigtsfoto	SØ	18.11.1014	NHA